

SOM GJEST PÅ JORD - -

Fra ~~55~~ Mann til <sup>Baga'a.</sup> ~~Karjala.~~

Denn kopi tilhører

Edmund Røtt

2634 Fanning 105056

Grenseskillet mellom "før" og "nå", er ved tretida om morgen den 27. juni 1944. Da ble jeg som ennå 17-årig SS-Sturmman skyllet i land på sørbredden av <sup>Finland</sup> ~~Jelstjenn~~, en innsjø i Ifä - Karjala, tre mil fra Hvitehavet. Der døde min tro, da brast mine illusjoner, <sup>hadde</sup> ~~hå~~ vant min ungdom - Alt som ~~var~~ hendt før, var bare en prolog; en barndom og <sup>en</sup> ungdom som står i et rosenrødt skjær i minneriket mitt. Så er det de 1 eller 3 dagene på Kaprolat og Hasselmannsstillingen som er fortettet ~~kommer~~ til en eneste sammenhengende opplevelse av angst og gru, av blod og granater; - ~~hø~~ så alt som er hendt siden. Det har på en måte ikke vært noe av betydning; det har bare vært en epilog - - -

Jeg liker ikke å tilstå at jeg gråt; jeg hadde jo reddet livet. Det så ikke ut til å være så mange av oss som hadde det, etter det Ragnarokket vi nettopp hadde gjennomlevd, ~~hvor~~ norske styrker opplevde det største mannefaller under den annen verdenskrig, ~~for vi var jo nordmenn~~. Det kjøttsåret i høyre underarm viste seg å være helt ufarlig: Russerne hadde bare fått med seg maskinpistolene sine under jakten på oss, og var ikke så farlige som jeg fryktet der de sprang fram og tilbake på nordbredden og ropte noe uforståelig til herendrer, og sendte noen salver ut over sjøen. Men <sup>Finland</sup> ~~Jelstjenn~~ var ca. 800 meter borti der vi svømte over, og sjøl om jeg var den siste, fordi jeg ikke kunne svømme, og Gurandarud i farten ~~ga~~ meg det rådet å legge meg over en gjerdestauro, ~~alike~~ at det gikk påtagelig seinere med meg enn med kameratene, ~~for~~ <sup>for</sup> var jeg bare et par hundre meter fra sørbredden, hvor VÅRE holdt stand, da Ivan dukket opp og begynte å skyte. Det svei til i armen, men og jeg så ei blodstripe i vatnet, men jeg var altfor redd for å miste stauren jeg fløt på til å få undersøkt nærmere. Russerne ga seg etter ei lita stund, ~~Det~~ var bare en blindgjenger, et løst skudd, som traff meg. De innså kanskje det nyttesløse; ihvertfall stilnet det på det som nå var blitt fiendeside av Jelstjennosero.

Omtrent 50 meter fra land abbet kreftene ut. Jeg var altfor omtåket til å reflektere over hva jeg gjorde; husker bare at jeg slapp stauren. - Jeg orket simpelthen ikke mer. Jeg ga opp - -.

Alle som kjenner Finland og Karjala, vet hvor langgrunne sjøene er. Nå fikk jeg gussjelov bevis for at det også gjaldt <sup>Finland</sup> ~~Jelstjennosero~~, som var blitt mange av kameratenes grav, og nå så ut til å bli min. Jeg nådde grunn? Vannet rakk meg bare midtveis opp på låra, - og enda var jeg ikke mer enn - tja; jeg hadde vel drøtt meg noe i høyden siden jeg tjuvlynte

20 par sentimeter da jeg året før ble godtatt på ~~SS~~-Ergänzungsstelle, så kanskje jeg var blitt 160 cm. Det var tungt å gå i den ~~den~~ gjernete grunnen, ~~men~~ det gikk, og det gikk framover.

Sola sto alt høyt på himmelen i nordøst da jeg kravlet i land og la meg til å sove mellom sinerbusk og myrgras - . Men først gråt jeg altså litt; jeg vet ikke hvorfor. Siden har jeg i minnet kalt dette min annen fødsels dag - - - -

Du vil vite hvordan det gikk, ~~Hassel~~<sup>Hassel</sup> - og det er fort fortalt:

Jeg sov der i huskaset til utpå ettermiddagen. Da kjente jeg hvor skrub sulten jeg var, og jeg listet og kråp meg bortover murene til fikk flakstillingene med betongbunkersene på Jonassenstillingen. (Den ble kalt så etter den norsk SS-Untersturmführeren Gust Jonassen, som falt foran skytergrava, i minsfeltet der, våren i forveien). Vi hadde ingen sammenhengende frontstilling, med skyttergraver og alt det trygge og sikre de te systemet gjenta. Fronten nord for SS-regimentet "Reinhard Heydrich", som ~~hadde~~ holdt frontavsnittet ned til jernbanen mellom Louhi og Kiestiki, besto av støttepunkter, med Ingenmannsland mellom isolatene, og Vår bataljon hadde til oppdrag å forsvare de nordligste, Kaprolath, Hassela-mann, Ssennozero, - . Nordafor dem var sumpene for dype, urskogen for ugjennomtrengelig til at fienden kunne ta seg fram med motoriserte enheter. Slik var landet og landskapet helt nord til Tischeosero, en avstand på et par, tre mil eller så. Nordafor oss lå finnene, den sørligste flanken av Sallafronten, og Alakurti. Det var navn det lyste glans av under vinterkrigen 1939/40 - - - .

Jeg kom meg ned og inn i en av bunkersene. Det ble litt oppstyr, alle andre hadde reknet med at jeg bleiv på ~~Sallafronten~~<sup>Kaprolath</sup>. Jeg ble spurt ut om jeg visste om noen andre, - og jo: Jeg hadde sett en sambygding, som sprang fram og tilbake på nordbredden, - han kunne vel ikke svømme, har jeg tenkt på siden. (Da jeg kom hjem igjen, ble jeg spurt av familien, og jeg kunne bare fortelle dette - -. De fikk seinere vite at han ~~fra~~ døde fangenskapet i Stalingradområdet - -. Det falt vel andre ringbygginger under Verdenskrigen, kanskje. Jeg vet ikke - - -. Jo, en falt på ~~Salla~~ Søravsnittet, i Regiment Nordland. Han var blant veteranene. Det var visst ved Djepropetrovsk - - - .) Ellers var jeg altfor forvirret til å få noen oversikt over skjebnen til guttene i bataljonene vår, og kameratene mine. Noen sa at det var bare 12 som hadde klart seg, ~~12~~ ~~12~~ (Det virkelige tallet vil ingen få rede på, men det var visst deromkring). Dermed hadde SS-Skijegerbataljon Norge det største enkeltstående mannfallet, og mannetapet, en enkelt norsk avdeling hadde under denne andre verdenskrigen, felttoget og krigen i Norge, og de frivillige på allier side medreknet. Men den krigen og den kampen jeg om mine kamerater kjer et, den skal liksom ikke, - før nå, - reknes med til norsk krigshisto. (Og det trass i at Norge i 1949 gikk inn i NATO. Jeg pleide å si, mens jeg ennå var ung, til disse NATO-offiserene og -soldatene: -Vel, men da var jeg, og mine kamerater som var de siste norske soldatene som sloss mot bolsjevismen og sovjetrusserne. (Og vi tapte - - - - -))  
Om vi hadde norsk bataljons-sjef? Ja  
Det ble mat å få, herlig Eintopf, husker jeg. Og påfyll, så meget man

ønsket! Etter maten sovnet jeg i ei køye i bunkersen, og sov igjen til utpå kvelden, kanskje. Det var jo juni, og nord for polarsirkelen, så dag og natt fløt sammen på denne tida xx av året.

Jeg våknet med et mareritt, visstnok. Jeg har aldri funnet ut hva ei mare er for noe, - noe som rir i lufta, noen myter fra mellomalderen. Granatsjokk ble det kalt. Det var nokså nifst: Det hadde vært helt musestille i bunkersen, helt til noen av kameratene samlet sammen kokekar og feltflask for å hente et nytt, varmt måltid. Klirringen av kokekara lød som voldelige granateksplosjoner i ørene mine. Jeg fór opp, ville ut på flekken for å "søke dekning". Noen eldre fikk holdt meg tilbake, til jeg kom så påds til meg sjøl ~~gj~~ igjen at jeg skjente at her var det "nervene" som hadde klikket, og så absolutt ikke nytt granatene. Den angsten og skjelvingen satt i, og jeg fór opp hver gang en ny kom inn i bunkersen med klirrende kokekar. (I flere år forsvant denne diffuse angsten, men den kom tilbake, høsten ti år etter, eksamenssemestret 1954. Såra gror, men arret blir tilbake, som afrikanere lærte meg, ~~et~~ gammelt ordtak derfra - -).

Ette ble nok meldt til bataljonslegen, Etter maten ble jeg ditkommandert og så fikk jeg gjennomgå den hardeste kuren jeg noensinne har gjennomgått og hardere enn den jeg noensinne har kunnet, og villet, og evnet, skrive ut sjøl: Russerne, Ivan som vi sa, presset på mot Jonassenstillingen og så, -( dette var ledd i den store offensiven som tvang finnene til å ~~ta~~ kapitulere, noen måneder seinere.)

De hadde erobret en høyde utenfor skyttergravene, men inni minefeltet. De te var meget farlig, og når de, som det snart var ventet, fikk kjørt artilleri opp dit. Derfor ble det sendt ut tropper for å gjenerobre ~~den~~ høyde draget. De kom seg umerket fram til minegata, men da spilte Ivan opp en melodi vi hadde lært oss fra Kaprolat og Hasselmann, en drepende artilleriild, og skuddserier fra de nærmeste russerne. Omtrent halvparten ble sår eller falt, men den andre halvparten fikk skutt seg fram til høyden, og gjenerobret den. Russerne ble kastet på flukt, - via en underjordisk gang ble det etablert kontakt med Jonassenstillingen, - fronten var forkortet men intakt. Men russerne var på offensiven, og de hadde god oversikt over minegata, slik at denne lå under kontinuerlig ild, fra håndvåpen.

De sårede måtte hentes; og dette selvmordsoppdraget ble jeg plukket ut til (Ironisk nok var dette mitt første oppdrag i sanitetens tjeneste, - og de med i det yrket som jeg til slutt valgte som det ene av mine. Men hva a jeg om alt dette dengang?)

Det protesterte med hver en fiber i kroppen min, og sinnet mitt. Men jeg var SS-Sturmmann, og for ham eksisterte ikke ordet "NEI" til noe oppdrag.

Jeg smilte bittert og skjelvende av angst da jeg tok imot sanitetsutstyr (Forresten også med Røde-Kors-armbind. (Det var først gang jeg bar dette; nå skal jeg kanskje ta på meg ett igjen. - - - )

Så la vi i vei. Her hadde jeg klart meg unna 8 dagers sammenhengende Helvete på Hasselmannsstillingen og Høyde 140, bare for nå å bli pepret ned foran Jonassenstillingen! Jeg våget ikke, jeg turde ikke å bli med på det vågale oppdraget; men så ble jeg med likevel. Det var en mann foran meg, og en mann bak, så det fantes ikke smutthull..

Det ble å åle seg framover fra skyttergrava og inn i minegata, få lagt en av de hardeste såra på ei bare av teltduker, med to rader til bærester, og så åle seg tilbake ~~med~~ samme vei, mens vi fire mann dro og bar den sårede mellom oss, alt mens kulene hvinte omkring oss og slo ned så vi så det. Men de traff altså ikke, heldigvis: Russerne var fordrevet fra høydedraget, og vinkelen ble gal, for dem, - og riktig for oss. Fire slike turer, - og så fikk vi avsløsning. Vi fikk en kraftig dose varm grogg, ~~og~~ Så ble jeg kommandert inn til bataljonslogen igjen. Han smilte og spurte: -Na, Sturmann, wie hats geschmeckt?

Jeg tenkte på den varmende drammen og stotret fram det: -Danke, gut! Men han hadde ikke tenkt på eller kjent til oppkvikkeren etterpå: -Viermal in die Mienengasse, ja? Das reicht, das haut hin, glaube ich. Jetzt kannst du nach hinten marschieren. Dein Chock ist geheilt!

Det var en radikal kur; men faktum er at den hjalp. Vi kom i trefninger med fienden igjen siden også, men aldri slik som på Hasselmann eller foran Jonassenstillinga. Så resten av krigen er i grunn ikke noe å skrive om. Vi ble etter ei tid forlagt til ei øy, Pundom. Det var ca. 50 meter til fastlandet på det nærmeste, ~~og~~ Kompanisjefen ga meg ordre om å lære meg å svømme, ~~og~~ <sup>Det</sup> ~~ble~~ klarte jeg, i <sup>september</sup> juli.

Den 12. august ble jeg 18 år, og den dagen ble jeg sammen med noen andre som hadde vært med på Hasselmann og Kaprolat kommandert ~~til~~ <sup>til</sup> Armekorpskommandoen. Da følte jeg meg xsom en gammel og barka fountsoldat, <sup>da bataljonsjefen var</sup> ~~da general Pietsch~~ kom fram og heftet Jernkorset på brystet mitt, tok jeg det med den største sinnsro. Herregud, man var da kriger, og sjølsagt måtte man hjem med Jernkorset på brystet. Noe annet hadde det aldri vært snakk om. Jo; ~~Den~~ <sup>Den</sup> den hadde jeg altså som ved under på under klå å lure for dette byttet, hittil. -

Det er de sammenhengende dagene i angst, i reell dødsangst, i blod og piss, i makk og søle, som gikk forut for svømmeturen, som har brent seg fast i minnet mitt, slik at alt dette på en måte skjer "nå", eller for ei lita stund sia. Det lar seg ikke gjøre å skildre disse fortattede, angsfylte, illusjonsdrepande dagene. Dertil henger de altfor usammenhengende sammen i minnet. Jeg orker ikke <sup>å</sup> gjenoppleve dem i kronologisk orde. Og hvilken interesse skulle du ha av å lese om dem, bortsett fra litt fråtsing i spenning, på vår angsts bekostning? Skjønt, noe er jeg nødt til å ta med, for sammenhengens skyld. Jeg skal gjøre det kort og realistisk.

Vi var vel ca 350, kanskje 400 nordmenn som lå på disse utpostene en 20-

Frøde  
✓ Helle

30 kilometer fra Murmanskbanen.

Ca 1 juni begynte speidingspatruljene våre å rapportere om økt aktivitet på fiendens side. De bygde kavledøkke, "Knippeldamm"; - la furu ved furu på tvers, og bandt dem sammen med langsgående band av tømmerstokker, på hver side. Slik laget de seg veg gjennom myrlendet, og de skar seg fram ca. 250 meter om dagen, i sumpen. Vi sendte ut sprengingskommandoer, men den skaden vi fikk gjort, var helt ubetydelig, og reparert på dagen, eller til vi kom oss fram til en utkikkspost oppi et tre, og fikk sett; dagen etter eller så.

Fra ca. 10. juni sto det klart for oss: Russerne forberedte en stor offensiv, mot nettop Kaprolat og Hasselmann. Vi sendte rapport til divisjonen, 6. SS-Division "NORD", og ba om forsterkninger, og tyngre artilleri. Svaret vi fikk var: Stillingene måtte holdes for enhver pris, hjelp og understøttelse var undervegs, og vi hadde å holde ut.

-Haltet aus! Unterstützung unterwegs! Denne ordren og disse opplysningene som ble gjentatt med monotont regelmessighet gjennom feltfunken, og uten opphold de siste dagene, - den har jeg aldri glemt. Disse orde forandret mitt syn på krigen, på tyskerne, på - det meste - - - .

Vi hadde mulighetene til å trekke oss tilbake uten å måtte miste alle tropestyrkene og alt utstyret, med frontforkorting, til et brohode som kunne forsvares. Men denne monotone gjentakelsen av vår dødsdom, bidro til å gjøre oss til tyskerhatere. "Blåsere" kalte vi dem, de blåste seg slik opp når de skulle gi ordre, kommandere.

Dette faktum er lite kjent blant nordmenn, som i oss frontkjempere bare ha sett viljeløse og servile redskaper for tysk voldsherradømme. Nå, med viljen får det så være: Enhver som vet noe om moralen og disiplinen i Waffen-SS, vet noe om hva det medførte å nekte å utføre en gitt ordre, en Befehlsverweigerung: Dødsstraff, eller utkommandering til "Sonderkommando", som i praksis var identisk med dødsstraff. Men det var andre måter å gi sitt misnag til kjenne på, og når det lei så langt at Finalnd kapitulerte, og vi fra nyttår 1945 befant oss som "okkupasjonssoldater" i Reichskommissariatet Norwegen, i vårt eget fedreland, var det flere av oss som fikk ordre om å spionere på disse "Hjemmestyrkene"; disse bolsjevikbandittene, som vi fikk høre at det dreide seg om, og som vi fikk høre så meget mystisk om. Vi saboterte disse "ordrene" på nokså utspekulerte måter, som jeg skal for telle om seinere.

Vel. Det var vel omtrent 4-5 000 sovjetsoldater som langsomt og ubønnhørlig nærmet seg stillingene våre, og de var totalt overlegne i artilleri. Deres forsyningsvei var ikke så lang; med amerikanske våpen over Murmansk hadde de ikke lange biten, fra jernbanen. Våre forsyningsveier kan du sjøl rekne ut, fra våpensidene i Das Reich, og fram til Kiestinki ved Kvitehavet - -. Fly kastet de også inn de siste dagene; etterat artilleriet hadde fortalt oss språket sitt, og lært oss ei lekse om russisk evne til psykologisk artillerikrigføring, som vi siden aldri glemt; og etterat vi hadde kastet

deres stormangrep tilbake to ganger, men tredje gangen måtte <sup>L</sup>trekke oss tilbake, til Høyde 140. Da var frontlinjene blitt så innfiltrert i hverandre at hverken russisk artilleri, ja, ikke engang bombekasterer våget å beskytte oss mot slutten, av fare for å ramme fienden, <sup>deres</sup> egne tropper. Artilleriet begynte å spille opp den 24. eller den 25. juni, tror jeg, - vi hadde annet å gjøre enn å holde rede på kalenderen i de dagene. Etterat Kaprolat falt, og før det tredje stormangrepet mot Hasselmannestillinga kom, lå vi under et kontinuerlig <sup>bombekaster og</sup> artilleriild i - kanskje (2) timer. Jeg vet ikke så godt, tid og slikt opphørte å ha mening, liksom kontrollen over urin og avføring sviktet på inni meg. Det autonome nervesystemet brøt sammen under <sup>bombekaster og</sup> artilleriets ubeskrivelige, angstskapende opplevelse, så der i nedslagene sveipete fram og tilbake, fram og tilbake, i time på time, i dag som natt og dag igjen og natt igjen - -. Jeg husker en kamerat fra Drammenskanten. Han hadde ikke oppfunnet kruttet, og skulle aldri fått lov til å bli med. Alt han dugde til, var å være snild gutt under rolige forhold, og <sup>til</sup> kanonføde under urolige. Og det siste ble han, i bokstaveligste forstand. Han gjemte seg bak et tre! Jeg skreik til ham at han måtte komme hit til meg. Jeg hadde lært, - og hadde kastet meg ned i et granathull, - utifra prinsippet vi lærte på rekruttskolen om at "ingen granat slår ned nøyaktig i samme hull som en tidligere har laget". Men nei, Gutten, som var et par år eldre enn meg, ble stående, og så slo en granat ned på bare fjellet et stykke bak ham, og splintene drept ham på flekken! Ordet "kanonføde" har vel sjelden funnet klarere "definisjon". Men på sitt barnlige sett gjorde han jo noe "riktig": Russerne var foran <sup>og</sup> og bak et tre - - -.

Tilslutt brøt de igjennom. Disse opplevelsene, med nedslakting på begge sider, hvor jeg var med og slaktet mennesker, - orker jeg ikke å gjenoppleve, slik at jeg kan skildre dem realistisk. Vi trakk oss <sup>til slutt</sup> skyndsamt tilbake til Høyde 140, som lå i "beredskap" midt inni Hasselmannestillinga. Den hadde skyttergravssystem, med rundgrav. Vi var vel en 60 - 70 mann som var <sup>oppmerksom</sup> ~~til~~ å forsvare Siste Skanse. +Unterstützung unterwegs-parolen var det noen som trodde på ennå - - -. Det falt mange ifra, under de par døgn vi forsvarte den siste stillingen. De tre-fire som lå nærmest meg, var enten drept, eller hardt <sup>syndelig</sup> såret. Sjøl hadde jeg ei tjukk furu foran meg, og den skarpe skytteren som hadde lurt seg oppover skråningen og skutt ned to av mine nærmeste, han ble taus etterat jeg kastet siste geværgranaten min, - som vi kunne brukes som håndgranat. Det var et kast på en 20-30 meter, og man måtte telle til en sånn sju-åtte, for å være sikker på at fienden ikke fikk tid til å slenge den tilbake som en boomerang. "Egentlig" hadde jeg bereknet den på meg sjøl, - om alt skulle gå til helvete, <sup>og</sup> det så det nå ut til. Skyte meg med maskinpistolen, det var jeg for feig til, <sup>men</sup> å bli liggende med geværgranaten under meg, - -. Det ble nå taust fra buskaset etter dette, husker jeg. Mer vet jeg ikke. Men at det i tilfelle var en ypperlig skarpskytter som falt der, det er det ingen tvil om - -.

Jeg var egentlig melder, men hadde fått ordre om å ta meg av 1. lag i 2. tropp i 1. kompani, fordi lagførereren falt. Men nå var det ikke snakk om slikt. Til slutt var det ingen som hadde kommandoen lenger. Den eneste offiseren som var igjen på Høyde 140 hadde mistet "forstanden", her jeg siden forstått. Han ble sinnsforvirret, akutt psykogen psykose, heter det. Vi forsvarte oss til vi ikke hadde mer ammunisjon igjen. Da ble det delt ut en - én - patron til hver enkelt mann, og vi fikk "ordre" om å skyte borti været samtidig på kommando, og så forholde oss tause. Antakelig hadde han planer om å overgi oss - - -

Så forsto vi at russerne begynte å rulle opp stillingen fra sørvest. Jeg var kommet meg over til nordøst. Der var det brattest, der var det ikke hørt skuddveksling siste dagen, og <sup>Veien</sup> derfra førte innover mot fiendens egne linjer, bakover mot Murmanskbanen. Jeg mastet om at noen måtte ta kommandoen, husker jeg. *Her måtte noe improviseres - -*

Hva som så skjedde, hadde jeg glemt, inntil Robert, som var lagførereren midt da jeg kom til fronten, og nå lå like ved siden av meg, fortalte meg det, mange år etterpå. Plutselig led det en høy, lys guttestemme:

~~SS~~-bataljon Norge lyder kommando til Sturmann Vigorust! Vi bryter oss gjennom her, mot nordøst.!

Da jeg jumpet over grava, fortalte Robert, så fulgte han og de andre etter. Jeg husker ikke dette klart. Angsten var vel for stor. Jeg husker at vi satte i stormbrølet, på gammel gax "germansk" vis, og sprang som i villkå nedover skrenten. Jeg

Jeg, eller "vi", jeg vet ikke dette, - om jeg fant det ut alene, eller fikk noen med meg på planen, - hadde rechnet rett: Russerne ventet ingens gjennombrudd, intet motangrep ~~HER~~. ~~Der~~ var det eneste stedet, kanskje, som de IKKE hadde rechnet med at vi skulle forsøke å bryte gjennom.

De få og totalt overrumpelte, forvirrede russerne som befant seg der, som utkikksposter, antakelig, strakte hendene i været momentant; mållose av skrekk og forbauselse.

Vi grep til oss maskinpistolene deres i farten, og et par magasiner, men vi hverken ville eller våget å skyte dem. Dels var de jo avvæpnet, men dels kunne de andre russiske stykker bli oppmerksomme på vårt halseløse foretak, og sperre veien for oss lenger fremme.

Heldigvis kjente vi igjen minegata, - vi lotte oss fram til den nærmest "Banansjøen", som vi kalte den sjøen som lå nærmest Kaprolat, på grunn av formen. De første krep seg igjennom og over den åpne myra, og ga ifra seg

et inferno av plutselig maskinpistolild for å dekke oss som kom etter.

Det fantes ~~tyssere~~ <sup>tyssere</sup> som kunne ha peppet oss ned, Men nå måtte de søke

dekning, og før de fikk sukk for seg, var vi over myra, gjennom minegata, og oppslukt av den tette karelske urskogen, som vi kjente som vår

egen bukselomme. Noen dager i forveien hadde sovjetsoldater ligget der

i tusenvis, før de brøt igjennom. Vi så haugvis av enkeltmannsgraver, som nå lå tomme,.

Så satte vi i gang et terrengløp i en stor bus, først mot nord, så mot vest, og til sist mot sør, mot bredden av ~~Jeletjoseen~~<sup>Kapanez</sup>, som vi måtte over for å komme til Jonassenstillinga, - som vi håpet og rechnet med var intakt. Det gikk i et tempo som holdt på å ta knekken på meg, og til å begynne med måtte jeg flere ganger be dekk forreste sette ned farten. Nå begynte ei skjelving å gjøre seg gjeldende, reaksjonen. Jeg hørte rusere, og kuleregn, overalt i skogen. Og så sulten jeg var! Mat hadde vi ikke smakt på - ?; jeg aner ikke hvor lenge.

Så kom jeg på feltflaska til Hansen, som jeg fikk av ham, mens han ennå levde, i skyttergrava på Høyde 140. +Ta denne, Sigmund, hadde han sagt. Han døde, ikke så lenge etter, - lungeskudd. Jeg drakk av den mens jeg sprang og som best prøvde å holde trøtt med fortroppen. ROMPENSJ! Det tror jeg reddet livet mitt. Jeg har hatt grunn til å forbanne alkohol mange ganger seinere i livet, vill og rebelisk som jeg ble og blir i fyll. Men nå fikk jeg krefter: Det varte ikke lenge før jeg var blant de fremste. Men nå, da jeg var blitt litt pussa, og fått motet igjen, ville jeg også være med i ledelsen. Vi måtte absolutt løpe rundt ~~Jeletj~~<sup>Kapanez</sup>, krevde og foreslo jeg, og argumenterte som best jeg kunne. Russerne hadde sikkert besatt hele stranda og kom til å skyte i senk hver eneste en som forsøkte seg på å svømme over, var min skråsikre påstand, som jeg fastholdt med stigende styrke. Men dessverre, som jeg opplevde det under flukten, - heldigvis, kan jeg si i dag, - var det ingen, eller bare et par som vill høre på. Å løpe rundt ~~Jeletj~~<sup>Kapanez</sup> blidde ikke bare et par, tre mil ekstra; det blidde også flere kilometer i ei hengemyr som ingen visste om vi ville kklare oss over. Det var ikke SS-Sturmmannen som hadde kommandoen lenger. Vi var en flokk på vill og desperat flukt fra Ragnarokket, for å redde livet, og vi hadde demokratiske avgjørelser oss imellom: Røkt mot ~~Jeletj~~<sup>Kapanez</sup>, og så på svøm over, Uansett hvor brei den ville være, der vi nådde fram.

Ved stranda fikk jeg rådet om å gripe til meg en gjerdestauro og legge meg over, for å ha noe å flyte på. -Sparke ifra kan du med beina, sa Guranderud, og dermed ble det. Det hadde stått ei karelsk heinseter eller noe slikt der vi nådde stranda, ei kve, forlatt før vi kom fram til fronten. Men gjerdestaurene sto igjen, og reddet et menneskeliv - -. Sneen var gått opp for flere uker sia, - Vi lå som sagt nord for polar-sirkelen, og snøløsinga kom seint, men om vannet var kaldt eller ei, aner jeg ikke. Det var en detalj som ingen av oss hadde tid til å ofre en tanke.

De andre kameratene mine var nesten alle kommet seg over, da russerne dukket opp på stranda vi hadde forlatt uniformene våre og våpnene våre. Men også de hadde måttet springe fort, og bare fått med seg maskinpistol vil jeg tro. De russiske maskinpistolene var ypperlige, langt bedre enn våre tyske, og vi brukte av dem så meget vi klarte. Men det var probelmer

med ammunisjonen. Nå var det en annen egenskap ved dem som hjalp meg: De var ikke treffsikre på mer enn 3-400 meters hold. Og jeg var vel på ca. 600 meters hold, da de åpnet ild. Det ble bare et lite kjøttsår, et streifskudd som laget ei lita lys rød stripe i sjøen etter meg, der jeg sparka meg fram på gjerdestauran. Femti meter fra land var vel alkoholen <sup>forbrent</sup> ~~spådd~~, og - resten har jeg fortalt.

De siste par åra, -og helt til bunns det siste året, -har jeg forstått at jeg var ødelagt allerede før dette skjedde.

Personligheten er formet når barnet er 5 år, lærer barnpsykologien oss. Sjøl har jeg ment at når denne krigssommeren gjorde så sterkt og varig et inntrykk på meg, kom det av at jeg var så seint utviklet, at organismen min ennå var et barns mens vi lå der ute i Karelen, og at dette var årsaker til at jeg reagerte så meget <sup>sterkere</sup> enn mine kamerater. Men jeg har ikke tatt med at det var flere av dem som til og med var yngre enn meg. ~~Men~~ Dessuten: Hva vet jeg, om hvor skadet mine kamerater er blitt? Jeg har nesten ikke truffet en eneste en av dem, på de 25 åra som snart er gått - siden - Vi "feirer" ikke, vi, Vi var ikke, er ikke, og blir heller ikke, noen "helt er". Og gussjelov for det!

Det har forresten streift meg, ~~men~~ jeg har tenkt på at de var kanskje ikke så orientert som jeg, om hvor knusende overlegne styrker det var som ørind et oss. Som kompanimelder var jeg mer informert, enn mine jannaldringer. De tok heller ikke avgjørende del i de beslutningene som måtte tas, for at vi overhodet skulle overleve. Pikkert er ihvertfall, at nettop fordi jeg antakelig var den reddeste av alle sammen, var det jeg som til slutt fant den utveien, det smutthullet, som vi berget oss gjennom. De fleste av oss. Noen kom seg over <sup>Kapans</sup> ~~delet~~ enkeltvis, og noen gikk i 12 døgner gjennom Ingenmannsland, før de kom tilbake til våre egne linjer.

Den siste dagen tenkte jeg overhodet ikke på noe annet enn å komme meg ut av denne fellen. Den stadige gaulingen om "Unterstützung unterwegs", som feltfunken spydde ut, gjorde ikke lenger noe inntrykk på meg. Jeg trodde ikke så meget som ett sekund på den monotone gjentakelsen, i motsetning til mange andre som klamret seg fast til dette halmstrået.

-Hvor da?, spurte jeg, og pekte utover det karelske landskapet vi hadde oversikt over. -De må da vel snart begynne å gi ild ifra seg, dersom de virkelig er undervegs. Nei, her gjaldt det å redde oss sjøl, dersom noen skulle gjøre det. Vi hadde holdt stillingen lenge nok til at andre, tyske, styrker, hadde fått opprettet ny front lenger bak oss. Formelt var jeg melder for kompanisjefen i 1. kompani, eller lagfører, provisorisk. Men alt dette var bare skuespill nå, Det hadde opphørt å bety for oss, der vi lå stust sammen i ei ringgrav på, slodater fra alle kompanier, på høyde 140, som på toppen var ca. 150 ganger 80 meter stor. Mot sør og sørvest var landet flatt. Der var det innlagt bunkers med maskingeverhull i. Der lå hovedstyrken vår.

Mot nordøst stupte landet bratt ned, og her var det ikke falt ett skudd, siden første angrepet mot vår siste skanse var slått tilbake. Og det var nå, tja, - det kunne vel være et døgn siden, kanskje. Jeg propagerte ivri for at det var her vi måtte ta sjansen - -. Og da jeg ikke våget å bli liggende i grava lenger, - det var nå blitt rene sjølmordet, - så - -. Vi kunne ha overgitt oss?

NEI. Vi kunne ikke det.

Vi trodde fullt og fast på at bolsjevikene, sibirerne, og alt hva vi foresfalte oss at fienden representerte, gjorde kort prosess med alle fanger de tok fra Waffen-SS.

Vi tok feil, - viste det seg etterpå. Sjøl traff jeg mange år etter krigen en gammel frontkamerat som ble tatt til fange på Kaprolat. Han fortalte meg historia si: De hadde det relativt bra så lenge de var i Karolen. Men så kom han til SS-leiren ved Leningrad, og der reddet han livet bare fordi det ble gitt ordre om at alle ikke-tyske soldater skulle fraktes til en leir ved Stalingrad. Der ble det skille mellom dem som hadde SS-merke under høyre akselhule og dem som ikke hadde det. Vi, i Skijegerbataljonen, fikk aldri dette merket. Om det var av ren forglemmelse, eller fordi krigen var så langt framkreden at de ikke lenger brydde seg med slikt, vet jeg ikke. Merket besto i en tatovering, med blodgruppemarket O, A, B, eller AB, - ~~Men~~ visstnok ikke med Rhesusfaktoren, enda Landsteiner hadde funnet den i 1940 eller så - -.

Vi bar, som andre soldater, blodgruppa prentet på vårt "Erkennungsmerke". ~~Som~~ vi bar i ei snor rundt halsen, sammen med nummer fra den garnisonen hvor vi var utdannet. For vårt tilfelle var dette i Hallein, rett over fjellet for Bartschegaden. På mitt sto det noe slikt som 00867574 -677, - jeg husker ikke, men et voldsomt nummer var det ihvertfall: Vi var mange, og hadde ambisjoner, vi som sloss for Det tredje riket - - - .

Vel. Min gamle frontkamerat slapp altså unna en SS-leir for annen gang; ble sendt, eller kom seg sjøl, til Ukraina, hvor han ble med og gjorde jordbruksarbeide. Han fikk angivelig tyfoidfeber, utmagret som han var, - og ble fraktet i ei kuvogn til Tyskland, hvor han ble hentet ut av et likhus og en dag, sommeren 1947. Han kom seg, slo seg gjennom til Vestsonene, men kunne ikke nok tysk til å utgi seg for tysker. Så ble han "merket", og sendt til Hamburg, der en norsk militærkommisjon tok han i forhør. Da var han kommet seg såpass at han ville ta seg arbeide i det kantoniske Vest-Tyskland. Men nei: Han skulle få komme til Norge, lovte kommisjonen, ~~Der~~ var det så meget bedre, sa de. Han skulle få slippe all elendigheten ~~Der~~, i det tidligere Tyskland.

Vel, så kom han da til Oslo en dag i august 1947, og ble arrestert på Østbanen, og "fikk", - jta, hva var det? Et par-tre år, kanskje, i fengsel og fangeleir. Man var jo FORRÅDER, må vite.